

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

P. PALMEOS

**SUOMEN KIELEN
LAUSEOPPIA**

TARTU 1969

520 466

1 II
A-5657

IV TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Soome-ugri keelte kateeder

P. PALMEOS

**SUOMEN KIELEN
LAUSEOPPIA**

Kolmas trükk

TARTU 1969

Tartu Riikliku Olikeeli
Raamatukogu

520 466

П. В. Пальмеос

СИНТАКСИС ФИНСКОГО ЯЗЫКА

На финском языке

Издание третье

Тартуский государственный университет

СССР, г. Тарту, ул. Оликооли, 18

Yastutav toimetaja H. Rätsep

=====
TRÜ rotaprint 1968. Paljundamisele antud 22, X 1968.
Trükipoognaid 3. Tingtrükipoognaid 2,79. Arvestus-
poognaid 2,18. Trükiarv 700. Faber 30x42.1/4.

MB 09220. Tell. nr. 648.

Hind 6 kop.

A l k u s a n a t

"Suomen kielen lauseoppia" on tarkoitettu apuneuvoksi ylioppilaille, jotka opiskelevat suomea.

Tässä vaatimattomassa yleiskatsauksessa esitetään vain suomen lauseopin pääpiirteet. Siitä syystä ei käsitelläkään kaikkia lauseenjäseniä, vaan ainoastaan niitä, joiden käyttö eestin kielestä eroaa. Erityistä huomiota on kohdistettu sijojen käyttöön.

Tekijä

KÄYTETTYJÄ LÄHTEITÄ

- L. K e t t u n e n - M. V a u l a, Suomen kielioppi sekä tyyli- ja runo-opin alkeet oppikouluille ja seminaareille. Yhdeksäs, muuttamaton painos, Porvoo-Helsinki (1956).
- A. K i r j a n e n - A. M o r o z o v a, Suomen kielen kielioppi II osa, Petroskoi 1955.
- A. P e n t t i l ä, Suomen kielioppi, Porvoo-Helsinki (1957).
- E. N. S e t ä l ä, Suomen kielen lauseoppi. Yhdestoista painos, Helsinki (1926).

LAUSEENJÄSENISTÄ

Lauseen pääjäsenet ovat subjekti eli alus ja predikaatti eli maine. Esim. Poika lukee.

Muita lauseenjäseniä sanotaan sivujäseniksi eli määräyksiksi. Esim. Me rakastamme Synnyinmaatamme. Meidän Synnyinmaamme on Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto.

Huomautus. Suomen lauseenjäsenyksessä ei ole hyvin suuria eroavaisuuksia eestin kieleen verraten. Sen tähden ottaankin alempana puheeksi vain ne lauseenjäsenet, joiden käyttö eroaa jossakin suhteessa.

PREDIKATIIVI

Predikaatintäyte eli predikatiivi on määräys, joka täydentää predikaattina käytettyä o l l a tai t u l l a verbiä. Predikatiivi vastaa kysymyksiin: mikä, millainen alus on? jne.

Predikaatintäytteenä on tavallisesti adjektiivi tai substantiivi. Sen mukaan tätä sanotaan joko adjektiiviseksi tai substantiiviseksi predikaatintäytteeksi. Predikaatintäytteen sija on nominatiivi tai partitiivi, joskus myös genetiivi tai akkusatiivi. Nominatiivissa olevaa predikatiivia sanotaan totaaliseksi, partitiivissa olevaa partiaaliseksi.

Totaalista predikatiivia käytetään silloin, kun subjekti on kokonaisuudessaan sellainen, kuin predikaatintäyte sanoo. Esim. Koira on k o t i e l ä i n . Sinä olet r o h k e a .

Jalkani ovat k i p e ä t . Huoneet ovat v a l o i s a t .
Ruumiinosista puhuen: Tytön silmät ovat s i n i s e t . Kasvot
olivat i l m e e t t ö m ä t .

Suomessa käytetään enemmän partiaalista predikaatintäy-
tettä, kuin virossa. Esim. Sehän on m a h d o t o n t a !
(vrt. See on ju vöimatu.) Onko se t o t t a ? (Kas see on t ö -
si?)

Partiaalista predikaatintäytettä käytetään ilmoittamaan:

1) että subjekti on osa siitä käsitteestä, mitä substan-
tiivinen predikaatiivi ilmaisee.

Esim. Ylioppilaat ovat n u o r i s o l i i t t o l a i -
s i a . Veeriku on Tarton k a u p u n k i a . Rotat ovat j y r -
s i j ö i t ä . Hedelmäpuut ovat l e h t i p u i t a . Varpuset
ovat l i n t u j a (vrt. Varpunen on l i n t u) . Sormus on
k u l t a a . Veitsi on t e r ä s t ä . M. A. Sholohov on tun-
netuimpia n e u v o s t o k i r j a i l i j o i t a . Oletko
samaa m i e l t ä ? Tämä oli ensimmäinen elämäni suuria s u n -
n u n t a i p ä i v i ä (J. Aho).

2) ominaisuutta, joka aina tavallisesti tai kauttaaltaan
tavataan subjektissa (adjektiivinen predikaatiivi). Esim. Kau-
neus on k a t o a v a i s t a . Omena on m a k e a a . Opis-
kelu on v ä l t t ä m ä t ö n t ä . Kirjat ovat meillä h a l -
p o j a . Heinä on tänä vuonna h y v ä ä . Keitt. tuli s u o -
l a i s t a . Meidän pitää olla a h k e r i a . Ainekirjoituk-
set eivät saa tulla h u o n o j a .

Jos predikaatintäytteenä on n e n -loppuinen adjektiivi,
niin se yleensä on partitiivissa. Esim. I h m e e l l i s t ä
on katsella tätä kaikkea. M e r k i l l i s t ä , että hän
myöhästyy. Oli k u m m a l l i s t a , että niin kävi. (Huom. !
Subjektina infinitiivi tai sivulause.)

OBJEKTI

Objekti 1. kohde on määräys, joka liitetään transitiivi-
verbiin ilmaisemaan verbillä lausutun toiminnan esinettä.

Esim. Hän söi o m e n a n . Kirjoita k i r j e ! Kerro
minulle a s i a s i ! Poika tahtoi l e i p ä ä . Sano nyt

j o t a k i n ! O t a v a i k k a k a k s i ! O l e t k o l o p e t t a n u t t u -
p a k o i m i s e n ?

Lapsi tahtoo s y ö d ä . A n n a o l l a ! K ä s k i n h e i d ä n
l ä h t e ä .

Luulen, e t t ä h ä n o n k o t o n a . S a n o i t k o l ä h -
t e v ä s i ? U s k o n a s i a n j o j ä r j e s t y n e e n .

Objekti on joko totaalinen l. kokonaisobjekti tai par-
tiaalinen l. osaobjekti samoin kuin eestissäkin.

T o t a a l i s e n o b j e k t i n s i j a o n a k k u s a -
t i i v i , j o l l a o n y k s i k ö s s ä k a k s i m u o t o a : n - p ä ä t t e i n e n , g e n e -
t i i v i n k a l t a i n e n j a p ä ä t t e e t ö n , n o m i n a t i i v i n k a l t a i n e n . M o n i -
k o n a k k u s a t i i v i o n m o n i k o n n o m i n a t i i v i n k a l t a i n e n .

Esim. S i n ä s ö i t o m e n a n . T e e m m e t y ö n . O t a k y -
n ä ! S ö i n k a i k k i o m e n a t .

Objektin sijana on tavallisimmin päätteellinen yksikön
akkusatiivi.

Esim. K o l h o o s i r a k e n s i u u d e n k o u l u n . T a p a s i n k a -
d u l l a y s t ä v ä n . K u u l i n e i l e n m e r k i l l i s e n u u t i s e n .
E n n e n k o n n a n k u u l e e , k u i n s e n n ä k e e (S a n a n l a s k u .)
N ä i n k a i k e n o m i n s i l m i n . H ä n n ä k i t u l i j a n i k k u -
n a s t a . T e k i t u r h a n y r i t y k s e n . S e n s e i k a n t i e -
t ä ä s a n o m a t t a k i n . T u o n m i e h e n m i n ä k y l l ä t u n n e n . -
H ä n s y ö k ö ö n o m e n a n . H e k i r j o i t t a k o o t k i r j e e n .
S u l k e k o o n t y t t ö o v e n .

Päätteetöntä yksikön akkusatiivivia käytetään:

1) Jos predikaattiverbi on imperatiivin 1. tai 2. per-
soonamuodossa tai passiivissa.

Esim. S u l j e o v i ! O t t a k a a m m e t ä m ä h u o m i o o n ! S u o -
r i t t a k a a t y ö h u o l e l l i s e s t i ! S a l l i k a a m i n u n s a n o a t ä m ä
a s i a . M e t s ä o n h a k a t t u . P o i k a l ä h e t e t t i i n k o u -
l u u n . M e n t ä i s i i n k ö j u o m a a n k u p p i k a h v i a ?

Vrt. H ä n s y ö k ö ö n o m e n a n .

2) Jos objekti liittyy sellaiseen infinitiiviin, joka
on subjektina tai subjektin määräyksenä.

Esim. K a n n a t t a i s i o t t a a t ä m ä a s i a p o h d i t t a v a k s i .
M i n u n p i t ä ä m e n n ä v i e m ä ä n k i r j e p o s t i i n . M e i l l ä o n
a i k o m u s y l i t t ä ä t u o t a n t o s u n n i t e l m a .

Huomautus. Persoonapronomineilla on t-päätteiset akkusatiivimuodot, joita käytetään kaikkialla kokonaisobjekteina.

Esim. Tunnen h ä n e t. Näin s i n u t eilen. He ottivat m i n u t mukaan. M e i d ä t kutsutaan kylään. Milloin tapaan t e i d ä t taas? Joskus meidän täytyy kutsua h e i d ä t vieraiksemme.

Samalla tavalla käytetään kysyvän k e n -pronominin akkusatiivia.

Esim. K e n e t sinä kutsuit luoksesi?

P a r t i a a l i s e n objektin sija on partitiivi.

Esim. Teemme t y ö t ä. Kolhoosi rakentaa k u l t t u u r i - t a l o a. En ole lukenut tuota k i r j a a.

Objektin totaalisuus tai partiaalisuus riippuu samoin kuin eestissä seuraavista seikoista:

1. Objektin omasta laadusta. Jos predikaatin vaikutus kohtaa objekti-käsitteen koko alaa, niin käytetään kokonaisobjektia. Jos verbin vaikutus koskee vain osaa objektin alasta, niin käytetään osaobjektia. Esim. Tyttö kirjoitti k i r j e e n. Tyttö kirjoitti k i r j e t t ä.

2. Lauseen myöntävästä tai kieltävästä sisällöstä. Jos lause on kielteinen, niin käytetään aina osaobjektia. Esim. En saanut k i r j e t t ä s i. Hän ei tavannut kolhoosin p u h e e n j o h t a j a a.

3. Objektia hallitsevan verbin teon laadusta. Jos verbi ilmoittaa jatkuvaa, kehityksenalaista ja siis täyttymätöntä tekemistä, niin käytetään osaobjektia, mutta jos tekeminen on kestämiseensä nähden rajoitettu (täyttynyt tai täyttyvä), niin käytetään kokonaisobjektia. Esim. Hän lukee k i r j a a. Luin tuon k i r j a n viime vuonna. Mies kyntää p e l - t o a. Hän kyntää p e l l o n parissa päivässä.

On verbejä, joiden ilmoittama toiminta ei aiheuta objektin tarkoitteen olosuhteissa muutosta, vaan voi jatkua mielin määrin, esim. rakastaa, vihata. Niitä sanotaan i r r e s u l - t a t i i v i s i k s i v e r b e i k s i.

R e s u l t a t i i v i s e t v e r b i t ilmaisevat kehittyvää, objektin tarkoitteen olosuhteisiin vaikuttavaa,

päätökseen vievää, täyttyvää tekemistä. Sellaisia ovat esim. a n t a a, p e s t ä, s u o r i t t a a. Niiden objekti voi olla joko totaalinen tai partiaallinen.

Merkitykseltään irresultatiivisten verbien objekti on siis partiaallinen. Kysymykseen tulevat tunnetta, suhtautumista tai mielenilmaisua merkitsevät verbit. Esim. i k ä - v ö i d ä, i n h o t a, j a n o t a, j a n o t t a a, k a d e h t i a, k a i v a t a, k i i t t ä ä, k i r v e l - l ä, k i u k u t t a a, k i v i s t ä ä, m i e l l y t - t ä ä, m o i t t i a, n a u r a t t a a, p a h e k s u a, p a r j a t a, p e l ä t ä, r a k a s t a a, r a u k a i s - t a, s i e t ä ä, s o i m a t a, s u r r a, s u u t u t - t a a, s y y t t ä ä, s ä ä l i ä, u n e t t a a, v a - l i t t a a, v ä s y t t ä ä, y s k i t t ä ä.

Esim. Siskoni ikävöi ä i t i ä. Kiitän s i n u a kaikesta. Poika pelkäsi k o i r a a. Me rakastamme S y n - n y i n m a a t a m m e. M i n u a j a n o t t a a. P ä ä t ä n i pakottaa. L a s t a p y ö r r y t t i. P o i k a a p u i s t a t t a a. H a m m a s t a j o m o t t a a. L a s t a p e l o t t a a. H ä n t ä suututtaa. P o i k i a väsytti. Poika miellyttää m i n u a.

Partiaallinen objekti on siinä tapauksessa, kun verbi on merkitykseltään kyllä resultatiivinen, mutta toiminta tai sen täyttyminen kielletään tai esitetään epäilyksen alaisena.

Esim. E n t i e d ä a s i a s t a m i t ä ä n. Älä lue huonoa k i r j a a! Poika ei yrittänytkään korjata e r e h d y s - t ä ä n. Hänelle ei myönnetty o i k e u t t a suorittaa t u t k i n t o a. Tuskinpa hän s i t ä tekee.

A t t r i b u u t t i

Attribuutti l. tarkiste on substantiivin määräys.

Esim. P i e n i l i n t u i s t u u k o r k e a s s a p u u s s a. N e u v o s t o l i i t o n p ä ä k a u p u n k i. Minun on aika l ä h t e ä .

Adjektiivinen attribuutti ja sen pääsana ovat yleensä kongruenttisia, s.o. taipuvat samassa luvussa ja sijassa.

Esim. E i o l e r i k a s t a s u u t a r i a e i k ä k ö y -

h ä ä m y l l ä r i ä (Sananlasku).

Erikoisesti on huomattava II partisiippi attribuuttina.

Esim. Jokaiselle läksynsä l u k e n e e l l e y l i -
o p p i l a a l l e on tämä harjoitus helppo. Viime vuosi-
sadalla e l ä n e i d e n k i r j a i l i j a i n t e o k -
sista on parhaita Leo Tolstoin romaani "Sota ja rauha".
V o i t e t u i s t a v a i k e u k s i s t a j a s a a -
d u i s t a k o k e m u k s i s t a on aina eniten oppi-
mista.

Samoin huomattakoon ns. agentti-infinitiivi attribuut-
tina:

T e k e m ä l l ä n i m a t k a l l a kävin monessa
kauniissa kaupungissa. He puhuivat kaikkien k u n n i o i t -
t a m a s t a o p e t t a j a s t a .

On myös taipumattomia adjektiivisia attribuuteja, joista
osa on vain adjektiivien tapaan käytettyjä substantiiveja.

Esim. a i k a , a i m o , a i t o , e n s i , e r i ,
j o k a , k e l p o , k o k o , m e l k o , p i k k u ,
t o s i , v i i m e .

A i k a l a i l l a . E n s i viikolla matkustan Tallinnaan.
V i i m e k e s ä n ä kävimme Karjalassa. Äiti toi p i k k u p o -
jalleen kirjan. Tulen j o k a tapauksessa. E n s i k e r r a l -
l a .

Substantiiveja lähellä tai suorastaan substantiiveja
ovat myös sanat p a h a , p a h a n e n , p a r k a ,
r a i s k a , r a u k k a , r i e p u , r u k k a ,
r ä h j ä , r ä ä h k ä , r ä ä s y , p a k a n a ,
jotka merkitsevät säärittävää tai moitittavaa olentoa, sekä
sanat k u l t a j a v a i n a j a . Niitä käytetään t a i -
p u v i n a substantiivien jäljessä, joka itse jää taipumat-
tomaksi.

Esim. Poika r u k a l t a tuli itku. Lapsi r a u -
k a t (raiskat, rikat, parat, pahat) värjöttivät pihalla.
Anna tyttö p a r a l l e rahaa. Muistan isä v a i n a -
j a n sanoja. Annoin kirjan omalle äiti k u l l a l l e n i .

Tässä tapauksessa esiintyvät n e n -loppuiset substan-
tiivit s -loppuisina ja sanat silloin kirjoitetaan yhteen

tai erisnimien yhteydessä käytetään yhdysmerkkiä, esim. Voi tuota ihmisparkaa! Kukkos-vainaja.

NOMINIEN KÄYTTÖ LAUSEESSA

Luvuista

Lukuja käytetään suomessa samoin kuin eestissä tai yleensä muissakin kielissä.

Monikon käytössä pitää kuitenkin huomata muutamia omi-tuisuuksia.

Monikkoa käytetään yhdestä esineestä puhuttaessa seuraavissa tapauksissa:

1. Lueteltaessa eri esineitä, varsinkin vakuuttavassa tai kerskaavassa puheessa. Se että tällaisia monikon esiin-tyimiä usein on yhdessä kaksi tai kolmekin, palvelee samaa teh-tävää. Esim. Poika osaa kreikat ja latinat. Hän on nähnyt Moskovat ja Petroskoit. On kiertänyt Amerikat ja Australiat. Siellä oli Mikot ja Matit. Tässä ei auta itkut ei-kä valitukset. Hänellä on elossa isät ja äi-dit. Parhaat terveiset! Heittää hyvästit. Hän puhui suut silmät täyteen.

2. Useiden sellaisten esineiden nimityksistä, joissa on kaksi tai useampia yhdenkaltaisia osia. Esim. aivot, kasvot, hohtimet, housut, kahleet, keritsimet, ketjut, kuolaimet, kär-ryt, käädyt, lauteet, liivit, ohjak-set, paarit, pihdit, portaat, päit-set, rattaat, sakset, silmälasit, suitset, tikapuut, valjaat, vitjat.

Mutta yhdyssanoissa: aivokuume, housun kaulus.

3. Useista nomineista, jotka merkitsevät juhlatilaisuu-

ta, pitoja tai muuta väenkokousta. Esim. hiihdot, häät, illalliset, karnevaalit, kekkerit, kestit, (urheilu) kilpailut, kutsut, käräjät, markkinat, nimipäivät, olympialaiset, talkoot, talvikisat, valtiopäivät; alkajaiset, arpajaiset, avajaiset, harjannostajaiset, hautajaiset, lopettajaiset, naamiaiset, päättäjäiset, tanssiaiset.

Huomattakoon myös leikkien nimiä: olla leskisillä, lumisilla, painisilla, pallosilla, ruveta pillosille, sokkosille, sormikoukkusille, väkikarttuisille, lakata hippasilta.

4. Eräistä nomineista, joiden tarkoitteena on lahja, kestitys tai palkkio, esim. kaupanpäälliset, löytäjäiset, myöntäjäiset, (antaa, saada) reput, rukkaset; tuliaiset.

5. Monikollisia ovat lukuisten nominien esiintymät, jotka merkitsevät olotilaa tai tilannetta; niitä käytetään ainoastaan sisäisissä tai ulkoisissa paikallissijoissa, esim. Hän on eksyksissä, horroksissa, ihastuksissa, juovuksissa, nukuksissa, väsyksissä. Olin ihmeissäni, häpeissäni, ikävissäni, kauhuissani, vakavissani, pahoillani. Hän on nälissään ja janoissaan. Tulla kuuluviin, näkyviin. Olla saapuvilla, odotettavissa. Onko professori tavattavissa? Olla hereillä, valveilla. Olla sukkasillan. Riisun paitasilleni.

SIJOJEN KÄYTTÖ

Genetiivi

Genetiivillä on suomessa pääpiirteittäin samanlaiset tehtävät kuin eestissä. Useimmiten se on possessiivinen, definitiivinen, subjektigenetiivi, objektigenetiivi, mitan genetiivi jne.

Eroavaisuuksista mainittakoon:

1. Genetiivi vahvistaa tai tarkentaa adjektiivin tai adverbien merkitystä; kysymykseen tulevat ainoastaan positiiivit. Esim. Pihalla oli k a u h e a n iso koira. Hän on t y h m ä n ylpeä, t a v a t t o m a n huono. Huoneessa oli m a h d o t t o m a n ahdas. M a h d o t t o m a n kallis koru. U s k o m a t t o m a n kiltti, s a n o m a t t o m a n surullinen, k u o l e t t a v a n ikävä. Hän otti asian o u d o s t u t t a v a n rauhallisesti, a j o i k i u s o i t t a v a n hitaasti.

Eestissä käytetään semmoisissa tapauksissa joko ablatiivie tai nominatiivie.

2. Genetiivi ilmaisee sen, johon jotakin verrataan sanaliitoissa t ä m ä n, t u o n, s e n ynnä komparatiivi. Esim. T ä m ä n parempaa kangasta on enää vaikea saada. T u o n kauniimpaa emme löydä. S e n suurempaa nopeutta ei kannata käyttää. Ei nykynt s e n paremmin. Kuta lämpimämpi, s e n parempi.

3. Ns. datiivigenetiivi ilmaisee esineen tai henkilön, jolle jotakin tapahtuu, jonka osaksi jotakin tulee.

Datiivigenetiivie käytetään:

a) sanaliitoissa, joihin kuuluu genetiivi + o l l a tai t u l l a verbin yksikön 3. pers. + jokin tunnetta tai tilaa merkitsevä sana. Esim. Mikä s i n u n on? M i n u n on paha olla. En tiedä, kuinka s e n asian on. H ä n e n on lupa tätä tehdä. P o j a n on nälkä, jano, vilu,

kiire, kylmä. Lapsen on ikävä. Mikä sinun (~si-
nulla) nyt tuli?

Eestissä käytetään tässä tapauksessa adessiivia.

b) I infinitiivin ohessa ilmoittamaan henkilöä, jonka käsketään tai sallitaan tehdä jokin tehtävä. Esim. Anna poja n olla! Käskin hänen poistua. Minä en salli sinun lähteä. Annoin luvan lasten leikkiä. Äiti käski lapsensa olla tottelevainen. Sallikaa pojantulla luokseni. En anna kenenkään lähteä. Pojan käskettiin tuoda kirja takaisin.

c) muutamien välttämättömyyttä tai sopivaisuutta merkitsevien yksikön 3. persoonan esiintymien yhteydessä on usein I infinitiivi sekä genetiivi. Viimeksi mainittu ilmoittaa kenen tai minkä kannattaa, kelpaa, pitää, täytyy jne. tai ei auta tehdä sitä ja sitä. Esim. Kaikkien kannattaa käydä näyttelyssä. Kelpaisi meidän nyt olla siellä! Tehtävien pitää riittää kaikille. Saksin tulee olla laatikossa. Pojan täytyy tulla kotiin. Kirjehen piti tulla minulle. Miehen ei sopisi seisoa täällä.

d) olla verbin yksikön 3. persoonan ja IV. infinitiivin yhteydessä genetiivi ilmaisee, kenen tai minkä on pakko tehdä sitä ja sitä. Esim. Meidän on nyt lähteminen kotiin. Pojan on meneminen kouluun. Hänen on heti tuleminen.

e) olla verbin yksikön 3. persoonan ja passiivin I partisiiopin yhteydessä genetiivi ilmaisee, kenen tai minkä velvollisuutena jokin on. Esim. Minun on nyt lähettävä kotiin. Monien kansojen on vielä taisteltava vapauden puolesta.

Partitiivi

Partitiivi yleisimmin ilmaisee määrämätöntä kokonaisuutta, jonka osa on puheena - siis samaa kuin eestissä.

Esim. Neuvostoyhteiskunnassa on kaikilla tehtäviä. Vieraita tuli. Ruokaa oli pöydällä. Talkoihin kutsuttiin väkeä. Poika lukee hyviä kirjoja.

- Sika on hyvää r o t u a . - Talossa on kaksi p o i k a a .
Joukko i h m i s i ä .

Eroavaisuuksista huomattakoon:

1. Partitiivivia käytetään komparatiivin kanssa ilmoittamaan sitä, johon jotakin verrataan. Se on korvattavissa sanalla k u i n ynnä asianomaisen sanan nominatiivilla. Partitiivi sijaitsee yleensä komparatiivin edellä. Esim. Minä olen s i n u a vanhempi. En tahdo jäädä t e i t ä huonommaksi. Te näytätte s i s a r t a n n e nuoremmalta.

2. Partitiivilla vastataan usein kysymyksiin: kuinka leveä, korkea, pitkä, paksu, syvä jne. tai minkä verran isompi, vanhempi, parempi jne. jokin on. Kysymyksessä on määrän ja mitan partitiivi. Esim. Kaivo on m o n t a metriä syvä. Nauha on s e n t t i ä leveätä. Kangas on v i i t t ä metriä (~ viisi metriä) pitkä. Potilas on tänään p i k - k u i s t a parempi. - Huomattakoon erikseen y h t ä , joka sopii minkä hyvänsä adjektiivin yhteyteen: Hän on y h t ä itsepäinen kuin sinä.

Tässä kohdin käytetään myös adjektiiveja: l e v y i - n e n , k o r k u i n e n , p i t u i n e n , p a k s u i - n e n jne. genetiivin kanssa: kilometrin pituinen, sylän levyinen. Samoin: k a k s i metriä pitkä.

3. Partitiivivia käytetään ilmoittamaan syytä, esim. Hän kuoli v a n h u u t t a a n . M i t ä se teihin kuuluu? M i t ä huudat? M i t ä s jätit pyöräsi sateeseen? Lapsi itkee i l k e y t t ä ä n . Poika nukkuu l a i s k u u t - t a a n . Terve t u l o a !

4. Partitiivi ilmoittaa tunteen tai mielenilmaisun syytä tai esinettä.

Esim. Pojan on ikävä t o v e r i a . Minun tulee sääli h ä n t ä . Jänis juoksi k o i r i a pakoon. Hän pelkää h e n k e ä n s ä . Värisin sisällistä ja ulkonaista k y l - m y y t t ä .

5. Partitiivivia käytetään partiaalisena predikatiivina, kun halutaan saada esille, että predikatiivin osoittama ominaisuus leimaa subjektia kauttaaltaan, s.o. partitiivi ilmaisee subjektille kuuluvaa pysyvää ominaisuutta.

Esim. Maa oli m ä r k ä ä (kautaltaan). Väriskoetus on p e r i n n ö l l i s t ä (aina ja kaikkialla). Onko se m a h d o l l i s t a? On i l m e i s t ä, ettei asiasta tule mitään. Miehet olivat totisen n ä k ö i s i ä.

Samoin on partitiivissa subjektin aluetta, piiriä, lajia, ainetta tai laatua ilmaiseva sana (substantiivinen predikaatiivi). Esim. Moskova on maailman suurimpia k a u p u n k e j a. Varpuset ovat l i n t u j a. Svjatoslav Richter on aikamme suurimpia p i a n i s t e j a. Ei ole kaikki k u l t a a, joka kiiltää. Oletko samaa m i e l t ä? Tämä ei ole v e t t ä, vaan v i i n i ä. Kiinalaiset ovat m o n g o l e j a (jokainen erikseen ja kaikki yhdessä).

6. Partitiivia käytetään o l l a verbien yhteydessä ilmoittamaan, m i n k ä s u h t e e n tai mistä kohdasta jokin on sellainen ja sellainen. Esim. Hän on s y n t y ä n s ä ~ s u k u a n s a karjalainen. Heitä on l u k u a n s a kovin paljon. Toveri N. on omaa s u k u a Kallas. A l k u a n s a kirja on venäjäksi kirjoitettu. Suosittelemani kirja on ainoa l a a t u a a n. R a h a sanalla on a l k u a n s a ollut toinen merkitys kuin nykyään.

7. Partitiivia käytetään irresultatiivisten verbien kanssa. Esim. H ä n t ä unettaa, sydäntäni k i v i s t ä ä j n e., ks. objekti.

8. Partitiivia käytetään ilmoittamaan t a p a a. Esim. Laiva meni täyttä v a u h t i a. Aja h i l j e m p ä ä ~ hyvää k y y t i ä. Painukaa suoraa p ä ä t ä hiiteen. Mies nukkui jo täyttä p ä ä t ä. Radio puhui y h t ä m i t t a a. Nauraa täyttä k u r k k u a.

9. Partitiivia käytetään ilmoittamaan aikaa, mistä alkaen, minkä jälkeen ns. temporaalirakenteessa (passiivin II partisippi). Esim. Kevään t u l t u a muuttolinnut palaavat. Vieraiden l ä h d e t t y ä ryhdyin heti työhön. S y ö t y ä lähdettiin kävelemään. Isä sammutti sähkön n u k a h d e t t u a m m e. Tulkaa s y ö t y ä n n e.

10. Partitiivia käytetään hundahtuksissa, jotka ilmaisevat ihastusta, ihmettelyä, hellittelyä ym. Esim. Sitä p o i k a a! Sitä k u l l a n m u r u a! Tavallisesti

part:n ohessa on jokin interjektio: Voi aikoja, voi tapoja!
Voi voitettuja! Voi tuollaista raukkaa, joka ei uskal-
la lausua totuutta. Hyi sinua! Oi tätä kultaista koti-
ai!

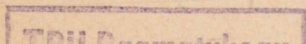
Sisäpaikallissijoista

Sisäpaikallissijat - illatiivi, inessiivi, elatiivi -
merkitsevät:

1. Olotilaa, jossa joku tai jokin on tai toimii, eten-
kin henkisestä tai ruumiillisesta tilasta puhuttaessa. Esim.
Olen janoissani ~ nälissäni ~ viluis-
sani. Hänellä on suu irvissä ~ naurussa.
Hän on humalassa ~ juovuksissa ~ päis-
sänsä. Poika on kuumeessa ~ nuhassa ~
yskässä. Tyttö on iloissansa ~ ihmeis-
sään ~ murheissansa ~ raivoissan-
sa ~ suutuksissa ~ vihoissansa. Lap-
si oli eksyksissä ~ väsyksissä. Sairas
heräsi tajuihinsa. Hän joutui eksyksiin.
Tuli väsyksiin ~ suruihin ~ raivoi-
hin. Lapset ovat kuuluvissa ~ kuulumat-
tomissa. Laiva on näkyvissä ~ näkymät-
tömissä. He menivät näkyvistä. Tulivat nä-
kyviin. He ovat kihloissa ~ naimisis-
sa. Meni naimisiin.

2. Jonkin työn toimittamista. Esim. Mies käy työ-
ssä ~ halon hakkuussa. Tyttö on lehmiä pai-
menessa. Nyt on kysymyksessä tärkeät asiat.
Tuli työstä. Meni työhön. Hän on aina äänes-
sä. Olla lakossa. Ei reisussa rikastu, mut-
ta viisastuu (Sananlasku). Olla varkaissa.

Joskus pannaan esine, jota haetaan, sisäpaikallissijaan,
esim.: Tyttö on heinässä. Poika on kalassa ~
karjassa ~ lampaisa. Äiti on lehdek-
sessä ~ luudaksessa ~ mansikassa
marjassa ~ mustikassa ~ puolassa ~

perunassa ~ sienessä vaapukas -
sa. Tuli kalasta ~ marjasta ~ sienes -
tä. Meni marjaan ~ heinään ~ eloon ~
kauraan ~ tuohon.

3. Tilaisuutta, yhdessäoloa, esim.: Esitelmöin ko -
kouksessa. Olin hautajaisissa ~ huu -
tokaupassa ~ häissä. Hän oli kilpai -
luissa ~ konsertissa ~ naamiais -
issa ~ juhlatilaisuudessa ~ taide -
näyttelyssä ~ tansseissa ~ vie -
raissa. Meni kokoukseen. Tuli kokouk -
sesta.

Samoin: Joka tapauksessa hän oli oike -
assa.

4. Paikallissijat ilmaisevat ainetta, jolla jokin on
peittynt, täyttynt, tahraantunut tai jonka vallassa tai
jolla varustettuna jokin on. Esim. Mylläriin takki on jau -
hoissa. Ukon nuttu on savessa ~ tervas -
sa. Nenä on veressä. Otsa on hieessä. Onkos
naamani noessa? Tuomi on kukassa. Taivas on
tähdessä. Koivu on täydessä lehdes -
sä. Leipä on homeessa. Liha on madoissa. Pelto on huo -
nossa aidassa. - Pesä nenäsi savesta. Liha on
tullut matoihin. Takki on tullut jauhoihin.

5. Sisäpaikallissijoja käytetään Suomessa useissa ta -
pauksissa, missä virossa käytetään genetiiviä postpositioi -
den kanssa. Esim. Lintu lensi puuhun. Istuu puus -
sa. Läksi puusta. Äiti toi ruoan pöytään. Ruo -
ka on pöydässä. Puissa on vielä lehtiä. Leh -
det ovat pudonneet koivui -
sta. Olin puhelime -
ssä. Tässä maalauksessa ~ kuvassa
hän on viisi-vuotias. - Kävin sukulaisissa. Olim -
me lääkäris -
sä ~ parturissa ~ suu -
tarissa. Meni lääkäriin. Tulin lääkä -
ri -
stä.

Illatiivi

Sitäpaitsi illatiivia käytetään vielä ilmaisemaan:

1. Tarkoitusta, johon jotakin käytetään tai johon se kelpaa, sopii käytettäväksi. Esim. **T u p a k k a a n** sinä rahasi käytät. En kuluta rahojani **t u r h u u t e e n**. Hän ei kelpaa siihen **t o i m e e n**. Eukko käytti tuntikausia **j a a r i t t e l u u n**. Kelpaa ~ kykenee ~ pystyy ~ sopii siihen **t e h t ä v ä ä n**. Hän suunnittelee jatkoa **k i r - j a a n**.

2. Tarttumista, kiintymistä tai kiinnittämistä merkitsevien verbien yhteydessä illatiivi ilmaisee sen olennon, esi-
neen, kohdan tms., jonka pintaan tai piiriin liike päättyy. Esim. Tarttui hänen **k ä t e e n s ä**. Pani kääreen **k ä s i - v a r t e e n**. Koputin **r u u t u u n ~ o v e e n**. Taulu kiinnitetään **s e i n ä ä n**. Löi päänsä **s e i n ä ä n**. Ripusti takin **n a u l a a n**. Kirjoitti **p a p e r i i n ~ t a u l u u n**. Ryhtyä ~ ruveta **l a k k o o n**. - Hän kuoli **n ä l k ä ä n ~ t a u t i i n ~ v e t e e n ~ k u r j u u t e e n ~ s y ö p ä ä n**. Heräsi **s o i t - t o o n**.

3. Jos verbi merkitsee tapahtumaa, jonka tuloksena on jokin lukumäärän tai hinnan muutos, illatiivi saattaa ilmoittaa lukumäärän tai hinnan muutoksen rajaa. Esim. Kaupungin asukasluku nousi **s a t a a n t u h a n t e e n**. Kuolevaisuus aleni **p u o l e e n t o i s t a p r o s e n t t i i n**. Oppilasluku nousee ensi vuonna **v i i t e e n s a t a a n**. En tiedä, mutta sanovat **k u u t e e n k y m m e n e e n h e n k e e n o l l e e n**.

4. **O l l a**, **t u l l a**, **v a i h t a a**, **v e r r a t a** yms. verbien yhteydessä illatiivi saattaa ilmaista yhtäläisyyttä tai yhdenveroisuutta. Esim. Poika on **i s ä ä n s ä**. En tiedä, **m i h i n** hän tulee, ei ainakaan **i s ä ä n s ä** eikä **ä i t i i n s ä**. Hän vaihtoi hyvän hevosensa tuommoiseen **k a a k k i i n**. Ei häntä voi **v e r r a t a e n t i s e e n**. **e l ä i n h o i d o n n e u v o j a a n**. Vaihdoin kirjani

t o i s e e n. Rinnastan tapaukset t o i s i i n s a.

5. Kielteisissä lauseissa illatiivi saattaa ilmaista ajan, jonka kuluessa asianomainen tekeminen ei ole tapahtunut, samoin myöntölauseissa, jotka muodostaan huolimatta ovat itse asiassa kielteisiä. Esim. Hän ei ole kahteen v u o - t e e n ollut Tallinnassa. Hyvään ~ isoon ~ moneen a i - k a a n en ole käynyt kotonani. Näin kylmää talvea ei ole ollut sataan v u o t e e n. Täällä ei ole v i i k k o - k a u s i i n satanut vettä. Ei kuulunut mitään hetkeen a i k a a n. Oletko nähnyt häntä pitkään a i k a a n? Tätä illatiivia tavallisesti käytetään vain yhdyssanoista (esim. m i e s m u i s t i i n, p ä i v ä -, v i i k k o -, v u o s i k a u s i i n) tai sanaliitoista, joihin kuuluu attribuuttina lukusana tai hyvään, isoon, k a u - k a a n, k o k o, m o n e e n, m u u t a m a a n, p a - r i i n, p i t k ä ä n.

6. Illatiivit a i k a a n, a i k o i h i n, - p u o - l e e n ilmaisevat likimääräistä aikaa. Esim. Siihen a i - k a a n, kun isä lampun osti. Hän ei käynyt näihin a i k o i - h i n työssä. Tulit huonoon ~ sopimattomaan a i k a a n. S o t a - a i k a a n oli monenlaista puutetta. K e v ä t - p u o l e e n esiintyi joskus rehunpuutetta.

7. Illatiivi ilmoittaa tekemisen tapaa. Esim. Juttu päättyi l y h y e e n. Kuuntele t a r k k a a n! Kerro omaan t a p a a s i! Tavalliseen t a p a a n. V a r - m a a n k i n olet oikeassa. Kaikki huusivat yhteen ä ä n e e n.

8. Useiden u-, y-johtimellisten verbien yhteydessä käytetään illatiivia. Esim. a l i s t u a k o h t a l o o n - s a, h a r j a a n t u a t y ö h ö n, i h a s t u a j o - h o n k i n, i n n o s t u a a s i a a n, j o u t u a r i i p p u v a i s u u t e e n, k i i n t y ä ~ k y l - l ä s t y ä h ä n e e n, k e s k i t t y ä t y ö h ö n - s ä, r u k k u a: Nuku t u o k s u u n k u k k i e n, n u k u l a u l u u n l i n t u j e n (A. Rytkönen), p e r e h t y ä s i i h e n, p e r u s t u a s i i h e n, p ä ä t t y ä

siihen, rakastua häneen, rajoit-
tua siihen, sotkeutua toisten
asioihin, suostua ehdotukseen,
suhtautua siihen, tottua siihen,
tutustua siihen, tyytyä siihen,
vaikuttaa häneen.

Samoin käytetään illatiivin kanssa vastaavia adjektiiv-
veja ja substantiiveja. Esim. Pojan innostus asiaan
oli vilpiton. Hän ei ollut tyytyväinen vastaukseen.

E l a t i i v i

1. Elatiivi voi ilmaista syytä, aihetta, perustetta.

Esim. Itke sinä kissan k u o l e m a s t a, vaan älä minun
tähteni (A. Kivi). Onnittelen sinua erinomaisesta t u l o k -
s e s t ä. Hänet palkittiin kunniakirjalla mallikelpoisesta
t y ö s t ä. Kenen k ä s k y s t ä sen teit? Tein sen si-
nun v a i k u t u k s e s t a s i. Minä en suutu t y h -
j ä s t ä. Poika teki sen p e l o s t a. Miestä syytettiin
r i k o k s e s t a. Olen varma o i k e u d e s t a n i.
Häntä epäiltiin v a r k a u d e s t a. Tartto on kuuluisa
y l i o p i s t o s t a a n. Hän oli rikas r a h a s t a,
mutta köyhä y s t ä v i s t ä.

2. Edelliselle läheinen on puhumista, kirjoittamista,
ajattelemista, ymmärtämistä tai tuntemista merkitsevien ver-
bien yhteydessä oleva elatiivi, joka ilmaisee aiheen tai
esineen.

Esim. Siellä on kysymys m e n e t t e l y t a v a s -
t a. Herra tunnetaan h a t u s t a, k y p ä r i s t ä ä n
kuningas (Sananlasku). Muistuttakaa kansanedustajia heidän
l u p a u k s i s t a a n. Puhui uudesta kirja s t a.
Pitää s i i t ä. H e d e l m i s t ä ä n puu tunnetaan.
Ylpeili v ä h ä s t ä. Pidän l e i v ä s t ä. Kiitos
k i r j e e s t ä. Kiitoksia l a i n a s t a. Kiitän sinua
osittamastasi y s t ä v ä l l i s y y d e s t ä. Olen
kiitollisuudenvelassa k i r j e e s t ä.

3. Maksamista, myymistä, ostamista tai saamista merkit-

sevien verbien yhteydessä elatiivi saattaa ilmoittaa hintaa tai minkä asemasta jotakin saadaan. Esim. K i r j a s t a maksoin kaksi ruplaa. Hän ei suostu mistään h i n n a s t a (~ millä hinnalla) lähtemään. Hän antaa sanan s a n a s t a. Möin sanakirjan viidestä r u p l a s t a. Annatko minulle kiven l e i v ä s t ä (= leivän asemesta, sijasta, verosta). Kävi t ä y d e s t ä kuin väärä raha.

4. Elatiivi saattaa ilmaista myös henkilöä, jonka mielihiteen mukaan jokin seikka on sellainen ja sellainen. Esim.: M i n u s t a tämä paikka on kaunis. H ä n e s t ä tämä juttu tuntui vähän ikävältä. Hänellä oli m i e l e s t ä ä n siihen syytä.

Huom. Heidän mielestään tapaus ei ole huomion arvoinen.

U l k o p a i k a l l i s s i j o i s t a

Ulkopaikallissijat - allatiivi, adessiivi, ablatiivi - ilmaisevat:

1. Paikkaa tai jonkin esineen päällyspintaa, lähitienoota tai jotakin aluetta, jonka rajoja ei ajatella (adessiivi) tahi paikkaa, jonka pinnalta, lähettyviltä, alueelta siirtyminen tapahtuu (ablatiivi) tai jonka pinnalle, lähettyville, alueelle liike päättyy (allatiivi).

Tähdet tuikkivat t a i v a a l l a. Hänen p ö y d ä l l ä ä n on aina uusinta kirjallisuutta. Äitini tuli jo eilen kaupunkiin, mutta hän ei ole vielä ensinkään käynyt k a u p u n g i l l a. Tyttö kävi k a i v o l l a. Hevonen on k o u l u l l a. Olin k u l t t u u r i t a l o l l a. Isä oli uudella r a k e n n u k s e l l a. Hän kävi y l i o p p i l a s t a l o l l a. Autonkuljettaja istui n u o t i o l l a, palasi n u o t i o l l e, lähti n u o t i o l t a. Äiti tuli k a i v o l t a. Menin k a u p u n g i l l e, tulin k a u p u n g i l t a.

Jos ulkopaikallissijan tarkoitteena on henkilö, niin sen avulla on ilmaistu sama kuin genetiivin ja l u o n a, l u o t a, l u o postpositioiden avulla ilmaistaan. Esim.

Hän on sepällä ~ lääkäriellä. Teiltä tultuani rupesin heti työskentelemään. Tuletko huomenna Kuusiselle? Päätin mennä tädilleni.

2. Ulkopaikallissijat ilmaisevat asentoa, asemaa, olo-tilaa tai olosuhteita. Esim. Olen istuallani. Tyttö on hyvällä tuulella ~ pahalla mielellä. Tulen mielelläni. Akka oli pahoillansa. Poika oli paitasillan. Koivu on hiirenkorvalla. Silloin lintu laihimmillan, milloin pojat pienimmillään (Sananlasku). Paha on kuumalla kävellä. Kyllä tämmöisellä tuulella pyykki kuivuu. - Nousin istuvaltani. Oletko palannut kesälomaltasi? - Koira pääsi irralleen. Poika tuli hyvälle tuulelle ~ hyvälle. Riisuutui paitasilleen. Täytyy maata, että pääset entisellesi.

3. Ulkopaikallissijat ilmaisevat työskentelyä, toimiskelua. Esim. Pojat olivat ojalalla (= ojaa luomassa). Kävin heinäällä. Pojat ovat ongella ~ nuotalla ~ verkoilla. - Isä on halolla ~ vedellä (= noutamassa). Lapset ovat puurolla ~ suuruksella ~ illallisella ~ ruualla ~ kahvilla. Isä kävi markkinolla. Lapset ovat sokkosilla ~ pallosilla (mutta: pelata jalka-, käsi-, pesäpalloa). Millä asialla hän liikkuu? - Menivät lypsylle ~ nuotalle ~ vedelle. Käykää kahville! Meni päivällisille. Poika pääsi toiselle luokalle. Lapset rupesivat pallosille. Isä tuli aamiaiselta ~ vedeltä ~ halolta. Hän tuli ongelta. Lapset lakkasivat pallosilta ja rupesivat piilosille.

Allatiivi

1. Jos verbi merkitsee aistivaikutelman tai mielipiteen muodostumista, allatiivi saattaa ilmaista vaikutelman tai

mielipiteen laatua. Esim. Ruoka maistuu p a h a l l e (~ pahalta). Mies vaikuttaa l u o t e t t a v a l l e (~ luotettavalta). Kukka tuoksui h y v ä l l e. Kuvaus näyttää m a i n i o l l e. - Näissä tapauksissa käytetään tavallisemmin kuitenkin ablatiivia.

2. Allatiivi semmoisten verbien kanssa kuin n a u r a a, h y m y i l l ä jne. ilmaisee halveksimista. Esim. Me nauramme sellaisille u h k a u k s i l l e. Hän ei edes naura huonoille v i t s e i l l e. Vihellän tälle k e r t o m u k s e l l e. Minä vihellän sellaisille m ä ä r ä y k s i l l e.

3. Useiden adjektiivien yhteydessä tavataan suhteen allatiivi. Esim. Hän on t y ö l l e a h k e r a ~ r a h a l l e a h n e ~ v i l u s t u m i s e l l e a r k a. H e i n ä n - k o r j u l l e o t o l l i n e n i l m a.

A d e s s i i v i

1. Adessiivi ilmaisee ajankohdan tai -jakson, jolloin jotakin tapahtuu. Esim. S y k s y l l ä s a t o i v e t t ä. Se tapahtui kai t ä l l ä k u u l l a ~ v i m e v i i k o l l a. I l l a l l a i s ä p a l a s i t y ö s t ä. P ä i v ä l l ä t y ö s k e n t e m m e, y ö l l ä l e p ä ä m m e. Y h d e k s ä n n e l l ä t o i s t a s a t a l u v u l l a k i r j a l l i s u u t e m m e o l i n i u k k a. K e v ä t l u k u k a u d e l l a s u o r i t i n n e l j ä t e n t t i ä. Se oli oikea sana oikealla a j a l l a. J o k a t y y n e l l ä m a k a a, s e t u u l e l l a s o u t a a (Sananlasku). Mistä puhuimme viime k e r r a l l a? - Ajanilmauksina olevat adessiivit ovat tav. adverbeja, vain muutamain voi liittyä attribuutti (tällöin on kysymyksessä a i k a, h e t k i, k a u s i, k u u, - k y m m e n, - l u k u, - s a - t a, t u n t i, v i i k k o sanojen yksikön adessiivi).

2. Adessiivia käytetään ilmaisemaan ikää sanaliitoissa, joihin kuuluu o l l a verbi ynnä k u u k a u d e l l a, k y m m e n e l l ä, v i i k o l l a, v u o d e l l a. Esim. Poika on toisella v i i k o l l a ~ k u u k a u d e l l a ~ v u o d e l l a. Lapsi on k o l m a n n e l l a

(= kolmannella vuodella). Ukko on jo yhdeksännel-
lä kymmenellä (= 80:n ja 90:n ikävuoden välil-
lä). Rakennus on jo toisella sadalla. Hän on
neljännellä kymmenennellä (= 39 vuotta
täyttänyt).

3. Adessiivi ilmaisee välikappaleen tai teon suoritus-
keinoa.

Esim. Tulitko laivalla ~ junalla ~
autolla? Matkustimme lentokoneella Mos-
kovaan. Leikkasi leipää veitsellä. Kirjoitamme
kynällä. Meni veneellä. Öillä päivät
jatketaan, petäjällä pellon siemen (Sananlasku).
Pesen saippualla pois. Kielellänsä
lintukin laulaa (Sananlasku). Näinhän sen omilla silmil-
läni.

Kysymyksessä voi olla hinta, maksuväline: Ostin sana-
kirjan viidellä ruplalla. Tee omilla
rahoillasi mitä haluat. Hän sai turkin sadal-
la ruplalla. Ei se hinnalla pilattu ole.
Talo on rakennettu suurilla kustannuksilla.

4. Eräät adessiivit ilmaisevat tekemisen tapaa.

Esim. Autan häntä ilolla. Tein sen suurella kii-
reellä. Sanoin sen leikkilänini. Älä kilju sil-
lä lailla. Poika on opiskellut erittäin hyvällä mē-
nestyksellä. Asia on käsitettävä toisella ta-
valla. Auto lähestyi kovalla vauhdilla. Puhu
kovalla äänellä! Menen mielellänini. Lukko
korjattiin suurella laivalla.

Ablatiivi

1. Ablatiivi ilmaisee olennon, jolle tiedustelu tai
pyyntö esitetään. Esim. Pyydän Teiltä anteeksi lai-
minlyöntiäni. Professori anoi virkavapautta rehtoril-
tä. Utelin lääkäriltä vointiasi.

2. Ablatiivi ilmoittaa sen, jolta jotakin kielletään

tai salataan, tai jonka haltuun joutumiselta jotakin varjellaan. Esim. Äiti kätki avaimet lapsiltaan. Hän salasi vaimoltansa sairautensa. Piilottaa tikut lapsiltaan. Kaikki elolliset oliot olivat kätkeytyneet jonnekin suojaan näiltä luonnon vihaisilta voimiltaan. Neuvostoarmeija suojelee Synnyinmaatamme vihollisiltaan. Varjele tomaatteja yökylmiltiltä!

3. Jos verbin merkitys on passiivinen, ablatiivi saattaa sen yhteydessä ilmoittaa henkilön, jonka vahingoksi tai hyödyksi jotakin tapahtuu. Esim. Häneltä kuoli isä. Minulta hukkuu kukkaro. Pojalta katkesi käsi. Keneltä putosi hansikas? Vieraalta jäi tänne sateenvarjo. Lapselta katkesi jalka. Jokos sinulta jutut loppuivat? Mieheltä paleltui korvat.

4. Eräissä tapauksissa ablatiivi ilmaisee estävää syytä. Esim. Hän ei saanut naurultansa puhua. En saa nukuksi melulta. Lentokone ei päässyt lähtemään sumulta. En uskalla isältäni. Ei pelto kurjen sonnalta kasva (Sananlasku). En pääse töiltäni. Hän ei huomannut kirjoittamiseltaan mitään.

5. Ablatiivi saattaa ilmaista joskus mittayksikköä, jonka mukaan koko hinta, palkka yms. lasketaan. Esim. Maito maksaa kaksikymmentä kopeekkaa litralta. Konekirjoittaja sai kymmenen kopeekkaa sivulta. Palkkansa on kaksi sataa kuukaudelta. Puista maksettiin viisi ruplaa metriltä.

6. Verbien yhteydessä, jotka merkitsevät aistivaikutelman tai mielipiteen muodostumista, ablatiivi ilmoittaa vaikutelman tai mielipiteen laatua. Esim. Talo näyttää kauniilta. Omenat maistuvat happamilta. Kädet haisevat tervalta. Sinappi maistuu karvalta. Vesi tuntui kylmältä. Juttu tuntuu pahalta. Puku näyttää hyvältä.

7. Sanaliitoissa, joissa on olla tai tulla verbi ynnä sen nominatiivi-, partitiivi- tai translatiivi-

täydennys, ilmaisee ablatiivi, minkä suhteen jokin on sellainen ja sellainen. Esim. Hän on i ä l t ä ä n vanha, mutta m i e l e l t ä ä n nuori. Poika on hyvä t a v o i l t a n s a. Oppilaita on l u v u l t a n s a parikymmentä. Kirja on mielenkiintoinen s i s ä l l y k s e l t ä n s ä. Poika oli s u k u n i m e l t ä ä n Rintala.

8. Eräät ablatiivit ovat ajanilmauksia. Esim. Ilmoitin e n n a k o l t a tulostani. En ollut e n s i m m ä l t ä tuntea sinua. Tämä esine on r a u t a k a u d e l t a. Rakennus on viime v u o s i s a d a l t a. Nousen kello k u u d e l t a. Palaan kello y h d e l t ä.

E s s i i v i

Essiivi saattaa ilmaista teko- tai tapahtuma-aikaa.

1. Essiiviä käytetään, jos ajanilmoituksena on jonkin juhla- tai viikonpäivän nimitys. Esim. Hän tuli vasta v a p p u n a. Luento on m a a n a n t a i n a. Meillä on l a u a n t a i n a sauna. Tuletko k e s k i v i i k k o n a meille?

2. Essiiviä käytetään usein ajanilmoituksena, jos sillä on attribuuatti tai se on yhdyssana. Esim. E r ä ä n ä p ä i v ä n a hän tuli luokseni. K u u m a n a k e s ä n ä on paljon paarmoja. T ä n ä p ä i v ä n ä en mene kotiin. Hän oli toukokuun j u h l i n a meillä. Saat sen t u l e v a n a v u o n n a ~ t ä n ä v u o n n a ~ e n s i k e s ä n ä ~ t u l e v a n a k e v ä ä n ä ~ j o n a k u n a s y k s y n ä. M a a n a n t a i a a m u n a tulen uudelleen. T o r s t a i - i l t a n a hän lupasi palata. Hän ei nukkunut n ä i n ä k a h t e n a y ö n ä. Talo rakennettiin k a h t e n a v u o n n a (~ kahdessa vuodessa).

3. Essiiviä o l l a verbin yhteydessä käytetään ilmaisemaan asemaa, tilaa, tehtävää yms. Esim. Olen y l i o p p i l a a n a toista vuotta. Veljeni on E l v a s s a o p e t t a j a n a. Hän oli itse s a i r a a n a. Hän on siellä k o t i m i e h e n ä. Asia on h a r k i t t a v a n a.

Käsikirjoitus on olemassa vain kahtena k a p p a l e e n a .

4. Sama tehtävä essiivillä saattaa olla useiden muidenkin verbien yhteydessä. Esim. Sisareni toimii Tartossa k i r j a s t o n h o i t a j a n a . Me asumme talossa v u o k - r a l a i s i n a . Jäämme u t e l i a i n a odottamaan jatkoa. Elä o n n e l l i s e n a ! Ukko kävelee s u o - r a n a . Muistelemme sinua k i i t o l l i s i n a .

Molemmissa viimeksi esitetyissä ryhmissä mainitut essiivit on kieliopissa tavallisesti luettu predikatiivi-adverbiaalin piiriin kuuluviksi.

5. Essiivi voi ilmaista olosuhteita jonkin tekemisen tapahtuessa tai asianomaisen tekemisen syy tai ehdon. Tällaisissa tapauksissa essiivin sijasta yleensä voi käyttää sivulausetta. Kieliopissa nimitetään sitä essiiviä appositiksi. Esim. Hän kuoli v a n h a n a (= Hän kuoli, kun hän oli vanha). P o i k a n a hän oli aivan toisenlainen. Y l i o p p i l a a n a minun on käytävä luennoilla. Päivän työstä u u p u n e e n a nukahdin heti. N u o r e n a on vitse väännettävä. Keitto nautitaan k u u m a n a . T a p a s i n p e s ä n t y h j ä n ä . Saisinko kymmenen ruplaa r u p - l a n r a h o i n a ? Kunnioitan häntä jalona i h m i s e n ä . Mitä kirjoja olet käyttänyt l ä h t e i n ä ? - Pitää joutakuta jonakin. Olen sinua pitänyt kunnan m i e h e n ä . P i - d ä n häntä lahjakkaana y l i o p p i l a a n a .

T r a n s l a t i i v i

1. Translatiivi saattaa ilmaista aikaa samoin kuin eestissäkin. Esim. Kokous lykättiin h u o m i s e k s i (~ huomiseen). Tulen kotiin kello k a h d e k s i . Työtä riitti koko p ä i v ä k s i .

2. Translatiivi voi joskus ilmoittaa tapaa. Esim. Olkaa siinä i h m i s i k s i ! Eivät he osaa käyttäytyä i h - m i s i k s i (= ihmisten tavalla). Nyt eletään h e r - r o i k s i . Huomattakoon erityisesti: Vieraita tervehdittiin v e n ä j ä k s i ja e e s t i k s i . Kirjoituksen referaatti on laadittu e n g l a n n i k s i ja s a k -

s a k s i . Kirjoitan hänelle aina s u o m e k s i . Hän puhui r a n s k a k s i (~ ranskaa ~ ranskan kielellä). Vrt. hän esitti tervehdyksen s u o m e k s i , mutta: h y v ä l l ä s u o m e n k i e l e l l ä t a i h y v ä ä s u o m e a k ä y t t ä e n .

3. Translatiivi o l l a verbin yhteydessä saattaa ilmaista asianhaaraa, mihin katsoen jokin on odottamatonta. Esim. Lapsi on i k ä i s e k s e n s ä isokokoinen. Näin v a r h a i s e k s i t ä ä l l ä on väkeä paljon. Hän on hyvin lukenut mies niin nuoreksi m i e h e k s i . Samaan tapaan: Hän oli liian heikko v o i d a k s e e n matkustaa kaupunkiin. L u u l l a k s e n i e i sinulla ole velkoja.

4. Muutamien verbien yhteydessä translatiivi saattaa ilmaista tuloksen tai seurauksen. Esim. Tuli poltti talon t u h k a k s i . Rangaistus on hänelle h y v ä k s i . Olkoon tämä teille o p i k s i . O n n e k s i , olkoon! - Samantapaisia ovat sellaisetkin tiiviit sanaliitot kuin n ä e n h y v ä k s i , o l k o o n m e n n e e k s i , p a n e n p a h a k s i ~ t u p a k a k s i ~ t ö p i - n ä k s i .

5. Eräiden verbien yhteydessä translatiivi saattaa ilmoittaa tilaa, ominaisuutta, tehtävää, asemaa, johon joku joutuu tai mihin sen ajatellaan joutuvan. Esim. Poika aikoo i n s i n ö ö r i k s i . Hän antoi kirjan minulle l a i - n a k s i ~ l a h j a k s i . Vastustajat haukuttiin p a - t a l u h a k s i . Ukko on käynyt kovin h u o n o k s i . Kirjoitan käsikirjoitustani p u h t a a k s i . Hän luki l ä ä k ä r i k s i . Tyttö tuli y l i o p p i l a a k s i . Poika tuli äidille a v u k s i . Hänet vihittiin t o h - t o r i k s i viime promotiossa.

6. Muutamien verbien yhteydessä translatiivi ilmaisee tekemisen tarkoitusta tai sitä, mihin jokin kelpaa tai sopii tai mitä varten jotakin tapahtuu. Esim. Ei ole vanhasta enää t y ö m i e h e k s i . Kyllä tämä välttää l u s i k a k s i . Hän kelpaa ~ sopii p u h u j a k s i . Juon maljan o n - n e k s e s i . Meillä on viljaa vain omiksi t a r p e i k - s i . Lauleli ihmisten i l o k s i . Juoksen vähän t e r -

v e y d e k s e n i .

7. Eräät translatiivit esiintyvät lauseessa irtoaineksinä. Esim. e n s i k s i ~ e n s i m m ä i s e k s i 'pro primo', t o i s e k s i 'pro secundo', k o l m a n n e k s i 'pro tertio' jne. l o p u k s i , v i i m e k s i , e s i m e r k i k s i y m .

A b e s s i i v i

Abessiivi ilmaisee jonkin esineen puutetta (tai että tekeminen tapahtuu sen puutteen vallitessa tai sitten ilman sen apua). Esim. E n t a r k e n e t a k i t t a . Kyllä minä lukea näen l a s e i t t a k i n . Käy toimeen vain pitemmättä p u h e i t t a . R a h a t t a e t t u l e t o i m e e n . Joka s y y t t ä s u u t t u u , s e l a h j a t t a l e p p y (Sananlasku). Joka k u r i t t a k a s v a a , s e k u n n i a t t a k u o l e e (Sananlasku). Ä ä n e t t ä o n h u l l u k i n v i i s a i n (Sananlasku).

Murteissa ja kansanrunoudessa tavataan abessiivi myös i l m a n preposition yhteydessä. Esim. Silloin ilman syyttä itkin, ilman vaivoitta valitin, kun itkin isän sylissä...

Kirjakieleessä i l m a n on käytettävä partitiivin yhteydessä. Esim. Olen ilman rahaa. Ilman suurta kustannuksia emme saa juhlaa toimeen.

Abessiivi ei ole suomessa niin tavallinen kuin monet muut sijamuodot. Tuntuu siltä kuin i l m a n ynnä partitiivi olisi nykysuomessa valtaamassa alaa abessiivilta.

Huomattakoon III infinitiivin abessiivi, jota ei voida korvata sanaliitolla i l m a n ynnä partitiivi. Esim. Saa-vuin tänne n ä k e m ä t t ä h ä n t ä . E i t u l e e l o e t s i m ä t t a , k a l a j a l a n k a s t a m a t t a (Sananlasku).

Muistettakoon, että abessiivie ei saa suomessa käyttää attribuuttina niinkuin eestissä (esim. ei saa sanoa hännättä koira), vaan sen asemesta käytetään karitiiviadjektiivie. Esim. On häpeissään kuin h ä n n ä t ö n k o i r a . L e n s i v ä t k u i p ä ä t t ö m ä t k a n a t . K a n n e t o n k a t t i l a .

K o m i t a t i i v i

Komitatiivi ei ole aivan yleinen sijamuoto, ja kirjallises-
sa esityksessä se nähtävästi on tavallisempi kuin suullis-
sessa.

Komitatiivia käytetään vain monikollisena, vaikka sen
merkitys saattaa olla myös yksiköllinen. Komitatiivin pää-
tettä - n e seuraa omistusliite. Omistusliitettä ei kuiten-
kaan käytetä adjektiivieissa eikä pronomineissa, jotka ovat
komitatiivin attribuutteina.

1. Komitatiivin tehtävänä on useimmiten ilmaista, minkä
seurassa jotakin tapahtuu. Esim. Ukko meni a k k o i n e e n
kaupunkiin. Mies lähti kaikkin e t a v a r o i n e e n mat-
kalle. Meillä oli mukana magnetofoni siihen kuuluvine l i -
s ä l a i t t e i n e e n . Olette tervetullut per he i -
n e n n e . Ostimme traktorit tarvittavine v a r a o s i -
n e e n . Talo myytiin i r t a i m i s t o i n e e n . Työ-
mies Juntusen piti lähteä kotoaan v a i m o i n e e n , pie-
n i n e l a p s i n e e n ja vähine t a v a r o i n e e n .
Me rakastamme Synnyinmaatamme m e t s i n e e n , j ä r -
v i n e e n , k y l i n e e n , k a u p u n k e i n e e n .

2. Joskus komitatiivi saattaa ilmoittaa myös välinettä
tai keinoa tai aihetta. Esim. Älkää koskeko kirjoihin likai-
s i n e k ä s i n e n n e ! Hän harppasi pitkin e s ä ä r i -
n e e n yli aidan. Pois siitä s o r m i n e s i s o r k k i -
nasta! L a p s i l a u m o i n e e n isoisäni oli vaike-
assa asemassa.

3. Huomattakoon muutamia erityistapauksia: Päivällisen
hinta on k a i k k i n e e n puolitoista ruplaa. Sain läh-
teä niine h y v i n e n i . Sai palata niine h y v i -
n e e n . Jatkoimme matkaa omin n o k k i n e m m e . Oli
siinä maito p o i k i n e e n . Onpa siinä kivi p o i k i -
n e e n . Laiva hukkui m i e h i n e e n p ä i v i -
n e e n . Talo paloi k a l u i n e e n p ä i v i -
n e e n . Kukkaroni hävisi r a h o i n e e n p ä i v i -

neen. Häntineen päivineen metrin pituinen eläin.

Huomautus. Komitatiivin asemesta voidaan usein käyttää myös genetiiviin liittyvää kanssa sanaa. Esim. Näin miehen tulevan poikineen l. poikansa tai poikiensa kanssa. Sitä on käytettäväkin, jos epäselvyyttä syntyy lukumuodon suhteen.

I n s t r u k t i i v i

Instruktiivinkin esiintymisalue on suppeampi kuin useimpien muiden sijojen. Instruktiivia käytetään enimmäkseen vain monikkomuotoisena, yksikkö on usein tuntematon.

1. Instruktiivi ilmoittaa välinettä tai keinoa, jota käyttäen tekeminen suoritetaan. Esim. Mies veti köydestä kahden käden ~ kaksin käsin. Tähteä ei näe paljain silmin. Näin sen omin silmin ~ omin silmini. Akka puhui lipein kielin. Lapsi ryömi nelin jaloin. Kevät lähenee pitkin askelin. Aioin muutamain valituin sanoin kiittää. Pidimme kiinni kannastamme kynsin hampain. Sali oli somistettu Neuvostoliiton lipuin.

2. Instruktiivi ilmoittaa jonkin tekemisen tapahtumaluoksuhteita ynnä keinoa. Esim. Lapset juoksivat tiulessa huluvin hiuksin. Laulus kuunneltiin paljastetuin päin. Työ alkoi hyvin ente in. Hallatar haastaa, soi sävel sortuvin siivin (E. Leino). Joesta pääsee yli kuivin jaloin.

3. Instruktiivi esiintyy usein määränilmauksena, enimmäkseen distributiivisesti ilmaisten missä erin tai kuinka suuressa joukossa. Esim. Näitä ei myydä yksin kappalein. Hän ei kulkenut tietään pitkin matkoin, vaan vähin erin. (Kuinka jaksat?). "Yksin päivin." Yksin päivin ikäkin kuluu. (Sananlasku). Minne te kolmen miehen menette? Kahden on kulkea hausempi. - Tämä on metrin ~ sentin pitempi, hiukan parempi, monin kerroin isompi.

4. Muutamissa yksityistapauksissa instruktiivit ovat ajanilmauksia. Esim. Ö i n ja p ä i v i n on ystävänä kohtalo mielessäni. Peseydyn a a m u i n i l l o i n . Hän käytti korkeata valkoista kaulusta k e s i n t a l - v i n . Lenin-palkinnot jaetaan k e v ä i n . Kello lyö täysin t u n n e i n . - K e s ä i s i n tahtoisin oleskella Karjalassa. S u n n u n t a i s i n hän nousi myöhään.

5. Instruktiivit ilmoittavat usein tekemisen tapaa. Suurimman ryhmän niiden joukossa muodostavat komparatiivien ja superlatiivien monikon instruktiivit. Esim. Lääkäri tutki potilaan t a r k o i n . Hyv i n käy, kun p a h o i n pelkää (Sananlasku). Hän vei kirjani v a r k a i n pois. Älä käännä opettajaan s e l i n . Kun on nuttu nurin p u o l i n , niin on onni oikein p u o l i n (Sananlasku). Puhu k o v e m m i n ! Tule n o p e a m m i n ! Hän juoksi v i k k e l ä m m i n kuin sinä, mutta veljeni juoksi kaikkein n o p e i m m i n . Hän kirjoittaa k a u n i i m m i n kuin sinä. Tule mitä p i k i m m i n !

6. Instruktiivi voi irrallisena esiintyä paikallissijan kanssa. Esim. Kulje tiesi pystyssä p ä i n . Hevonen kuuntelee pystyssä k o r v i n . Jouksi hajalla h i u k s i n . Haasteli haralla h a p s i n (E. Leino).

VERBIEN KÄYTÄNTÖ LAUSEESSA

Passiivista

Puhekielessä käytetään passiivin indikatiivin preesensia aktiivin imperatiivin monikon 1. persoonan merkityksessä.

Esim. Mennään nyt! Ei huolita (= älkäämme huoliko) siitä! Kun ei kerran voida olla yhdessä, niin erotaan. Lähdetäänpä tupakalle!

Estissä käytetään tässä tapauksessa enimmäkseen aktiivin indikatiivin preesensin monikon 1. persoonaa (esim. Lähme nüüd!), koska imperatiivin monikon 1. persoonan esiintymät ovat juhlallisia tai kirjallissävyisiä kuten suomessakin (esim. Mingem nüüd! Tõuskem! - Menkäämme nyt! Nouskaamme!).

I n f i n i t t i m u o d o i s t a

I infinitiivi

1. p i t ä ä j a a l k a a verbien kanssa käytetään suomessa I infinitiiviä. Esim. Minun p i t ä ä l ä h t e ä kotiin. Äidin p i t i t u l l a apuun. Pojan p i t i p y y t ä ä anteeksi. Lapsen p i t ä ä a u t t a a ä i t i ä . Tyttö a l k o i k i r j o i t t a a .

Mutta: rupesi kirjoittamaan.

2. I infinitiivin lyhyempi muoto muodostaa yhdessä deskriptiivisen tai synonyymiluonteisensa verbin kanssa ns. koloratiivisen konstruktion. Tässä on toiminnan päällimaisin juuri I infinitiivi, koska sanaliiton toinen jäsen vain sävyttää merkitystä sekä ilmaisee persoonan, ajan ja moduksen. Esim. Tyttö i t k e ä v e t i s t e l e e . Mitä siinä seistä töllötät? Nauraa hohottaa. Toisen talon rannassa pu-

hua pajatteli lapsilauma (J. Aho).

3. o l l a verbin finiittimuotojen kanssa käytetään I infinitiiviä ilmaisemaan toteutumallaan olevaa tekoa tai tapahtumaa. Esim. O l i n p a k a h t u a harmista. Olin kuolla säikähdyksestä uutisen kuultuani. Seinäpaperit olivat syttyä tuleen. Hän huutaa niin että korvat ovat mennä lukkoon.

Tässä tapauksessa on I infinitiivi merkitykseltään läheistä sukua muodostukselle - o l i n k u o l e m a i s i l l a n i , josta ks. III infinitiivi.

4. I infinitiivin pitempi muoto ilmaisee verbin kanssa tekemisen tarkoitusta. Esim. Hän kävi joella u i d a k s e n s a . Emme elä s y ö d ä k s e m m e , vaan syömmee l ä ä k s e m m e . Pikku tytöt nousivat l ä h t e ä k s e e n . Tuon vettä j u o d a k s e s i .

Täten käytetty I infinitiivin translatiivi vastaa finaalista lausetta: juodaksesi = että joisit (ks. finaali-rakenne).

5. Erityisesti on huomattava o t t a a verbin ja I infinitiivin pitemmän muodon esiintymä, joka ilmaisee jonkin tehtävän suorittamisen vastaanottamisen tai kieltolauseissa jonkin toiminnan tuloksettomuuden. Esim. Seppä otti polkupyörän k o r j a t a k s e e n . Otin käännöstyön t e h d ä k s e n i . Hän otti e s i t t ä ä k s e e n asian. Otti näin p u h u a k s e n s a . Eukko ei ottanut u s k o a k s e e n . Asia ei o t a o n n i s t u a k s e e n .

6. Lauseissa, joissa on subjekti, o l l a verbi ja predikatiivi, I infinitiivin pitempi muoto ilmaisee tarkoitusta tai suhdetta. Esim. Suunnitelma on vaikea t o t e u t t a a k s e m m e . Vene oli kevyt s o u t a a k s e n s a . Kirja on hyvä l u k e a k s e s i . Hän on liian heikko v o i t t a a k s e e n taudin. Hän oli kylliksi tyhmä heti paikalla k y s y ä k s e e n (J. Aho). Tämä mäki on r a s k a s n o u s t a k s e m m e .

7. Muutamat I infinitiivin pitemmän muodon esiintymät ilmaisevat puhujan tai kirjoittajan käsityksen sanotun pätevydestä.

Esim. Luullakseni tuo mies ei ole luotettava. Kirja on jo tietääkseni ilmestynyt. Asia on (minun) käsittääkseni ~ luullakseni ~ muistaakseni ~ nähdäkseni ~ tietääkseni koko lailla toisin.

II infinitiivi

1. II infinitiivin inessiivi ilmaisee useimmiten tekemistä, joka on samanaikainen kuin hallitsevan verbin ilmaiseva toiminta. Aktiivin infinitiivin subjektia voidaan ilmaista genetiivillä tai omistusliitteellä. Jos taas persoonaa ei ole ilmaistu, käytetään passiivimuotoa. Esim. Kevään tullessa muuttolinnot palaavat. Tyttösen hymyilleessä alkoivat toisetkin hymyillä. Hiki laiskan sydämessänsä, vilu työtä tehdessänsä (Sananlasku). Aika menee arvellessa, päivä päätäkään nellessä. Mennesä viivyttiin matkalla kauemmin kuin tullessa. Kukaan ei ole seppä syntyesänsä (Sananlasku). Poikkean teille palatesani. - Velka on vaadittassa maksettava. Ks. myös temporaalirakenne.

2. II infinitiivin inessiiviä esiintyy muodollisissa kysymyksissä, joiden tarkoituksena on ilmaista, ettei sen eikä sen tiellä ole esteitä, vaan päinvastoin että se ja se sujuu hyvin. Esim. Mikä heidän on sinä ollessa: vuokratta saavat olla. Mikä on voidessasi!

3. II infinitiivin instruktiivi ilmaisee enimmiten tapaa tai keinoa. Esim. Poika tuli itkien kotiin. Ei siitä tule kalua korjatenkaan. Huokailleen se kulki eteenpäin. Kuuset paukkuen palavat, hullut kulkevat kehuun (Sananlasku). Käyden kylään päästään, juosten tielle jäädään. Kysyen kylän löytää (Sananlasku). Ei uni maaten loppu. Ei kukko käskien laula.

4. Joskus II infinitiivin instruktiivilla voi olla temporaalinenkin merkitys. Esim. Palaamme kysymykseen tilaisuuden

t u l l e n . Poikkean teille m e n n e n t u l l e n (= sekä menessäni että tullessani). Parempi lehmä l y p - s ä e n kuin t a p p a e n (Sananlasku). Musta minä muiden n ä h d e n , valkea oman emosen (Sananlasku).

5. Eräissä yksityistapauksissa II infinitiivin instruktivilla voi olla muitakin merkityksiä. Esim. Äiti luki kirjeen kaikkien k u u l l e n . Ei siinä k u u l t e n i (= kuulemani mukaan) ole perää.

III i n f i n i t i i v i

1. Suomessa käytetään muutamien verbien kanssa (k ä s - k e ä , p y y t ä ä , p y r k i ä , t o t u t t a a , y l l y t t ä ä jne.) johdonmukaisemmin III infinitiivin illatiivia kuin eestissä. Esim. Opettaja käski minua a v a a m a a n ikkunan. Yleisöä pyydetään o l e m a a n tupakoimatta. Pyydän teitä lyhyesti k e r t o m a a n asi- anne. Minä vaadin häntä tähän r y h t y m ä ä n . On pyrit- tävä l i s ä ä m ä ä n tuotantoa. Hoitaja neuvoi potilasta o t t a m a a n aurinkokylpyjä.

2. t u l l a verbi III infinitiivin illatiivin kanssa ilmaisee tulevaa tekemistä, ns. liittofutuuria. (Joskus sil- lä voi olla muitakin merkityksiä.) Esim. Tiedän, että hän tulee l u k e m a a n kirjeeni huolellisesti. Ei hän tule sitä t i e t ä m ä ä n . Hän tulee t e k e m ä ä n sen hyvin.

3. o l l a verbin ohessa m a i n e n - , m ä i n e n - johdannaisen monikon adessiivi omistusliitteellisenä ilmaisee, että teon tapahtuminen on aivan lähellä, tuossa paikassa odo- tettavissa. Esim. Olin j o l ä h t e m ä i s i l l ä n i , kun hän tuli. Olimme työtä a l o i t t a m a i s i l l a m - m e . Äiti oli juuri a n t a m a i s i l l a a n rahat, kun isä tuli kotiin. - Aivan samassa tehtävässä käytetään, kuitenkin harvemmin, o l l a verbiä ja III infinitiivin yk- sikön adessiivia. Esim. Olin j o n u k k u m a l l a n i . Sydän on p a k a h t u m a l l a a n surusta. Olin p u - t o a m a l l a n i sillalta.

4. III infinitiivin adessiivi ilmoittaa hallitsevan verbin tekemisen välikappaletta l. keinoa.

Esim. O p e t t a m a l l a opimme. En pääse k ä v e -
l e m ä l l ä . T e k e m ä l l ä työ valmistuu, ei vai-
voja v a l i t t a m a l l a . Kapitalistisissa maissa toi-
set ihmiset elävät työtä t e k e m ä l l ä , toiset r i i s -
t ä m ä l l ä j a k e i n o t t e l e m a l l a .

III infinitiivin adessiivia saman verbin persoonamuodon kanssa käytetään verbin tekemisen erikoisen voimakkuuden ilmaisemiseksi.

Esim. P y y t ä m ä l l ä pyydän, että te tulisitte.
K o e t t a m a l l a koettivat. V a a t i m a l l a vaa-
ti.

5. III infinitiivin abessiivia käytetään joskus imperatiivin kieltoisuuden asemesta.

Esim. O l e v a l e h t e l e m ä t t ä ! O l e n a u -
r a m ä t t ä viisaampiesi puheille! Olkaa l ö r p ö t -
t e l e m ä t t ä !

Samoin: Olla vai ollako o l e m ä t t ä ? On parasta
olla l ä h t e m ä t t ä .

6. p i t ä ä verbin kanssa käytetty III infinitiivin instruktiivi ilmaisee nykysuomessa tavallisesti velvollisuutta tai pakkoa (= pitää lähteä), mutta arkaistisessa tyyliässä ilmaisee futuuria.

Esim. Sinun pitää jo lähtemän. Hänen pitää hevonen valjastaman (=valjastaa). Otsasi hiessä pitää sinun työtä tekemän. Sinun pitää vielä näkemän. - Työ pitää tehtämän.

7. Kaikista transitiviverbeistä voi III infinitiivi esiintyä adjektiivisena. Sen johdosta, että sanaliitossa, jossa tällainen III infinitiivi on, tavallisesti on myös tekijä l. agentti, jota ilmaistaan genetiivillä tai omistusliitteellä, sitä on nimetty agenttipartisiipiksi l. -infinitiiviksi.

Esim. Tämä oli sepän t a k o m a kirves. Auringon h a a l i s t a m ä t hiukset olivat kahdella letillä. Esmeralda oli hienoin nimi, minkä hän l u k e m i s t a a n kirjoista muisti (A. Brink). O p p i m i e n n e sanojen

taivutusta ei pidä unohtaa. Sinun kirjoittamassa ainekirjoituksessa ei ole yhtään virhettä. Kuulemani tiedon mukaan hän on sairas.

IV infinitiivi

1. IV infinitiivin nominatiivia käytetään olla verbin yksikön 3. persoonan yhteydessä ilmaisemaan velvollisuutta tai pakkoa. Persoonaa ilmaistaan datiivi-genetiivillä.

Esim. Jokaisen on tekeminen työtä. Sitä kuus-
ta kuuleminen, jonka juurella asunto (Sananlasku).
Kyllä minun on nyt lähteminen. Hänen oli työskenteleminen aamusta iltaan.

2. IV infinitiivin partitiivia olla verbien kielteisen muodon yhteydessä käytetään kieltoa tai epäilystä sisältävissä lauseissa.

Esim. Meidän ei ollut sinne menemistä (=meidän ei ollut hyvä mennä sinne). Ei koiraa karvoihin katsomista. Kylään ei ollut nyt menemistä, yöllä siellä oli käynyt vihollinen.

3. IV infinitiivin nominatiivia käydä verbin yksikön 3. persoonan yhteydessä käytetään ilmaisemaan tekoa, joka sopii jonkun tehtäväksi.

Esim. Minun kävisi jo muuten uiminen, mutta vesi on kylmää. Käykö oikeakielisyyshjeiden mukaisesti niin sanomiseen (= sopiiko niin sanoa)? Minun ei mitenkään käynyt lähteminen. Auttajien ei enää käy viivytteleminen.

4. Kun IV infinitiivin partitiivi omistusliitteellä varustettuna on yhdistetty samavartaloiseen verbiin, niin se ilmaisee korostavasti tekemisen jatkumista.

Esim. Aamusta alkaen olen kirjoittamisistani kirjoittanut. Päivät pitenevät pitenemistään. Sataa satamistaan. Tyttö kulki kulkemisistaan. Musti huokaili huokailemisistaan. Sydämentykytys alkoi heikkenemistään heiketä.

Partisiipit

1. I partisiippia käytetään attribuuttina. Esim. *L a u - l a v a* lapsi. *M u r i s e v a a* koiraa on varottava enemmän, kuin *h a u k k u v a a*. *P a r i s a t t u v a a* sanaa. Heillä asuu kaksi loppudenttejään *l u k e v a a* ylioppilasta. *K u n n i o i t t e t t a v a* yleisö.

Huom. I partisiipin asemesta ei saa suomessa koskaan käyttää tekijännimeä niinkuin joskus eestissä.

2. Passiivin I partisiippia o l l a verbin kanssa käytetään ilmoittamaan tekemisen tarpeellisuutta, välttämättömyyttä.

Esim. Meidän on *s e t o i m i t e t t a v a*. Ensi keräksi teidän on *k i r j o i t e t t a v a* kaksi harjoitusta. Kutka kaikki olisi häihin *k u t s u t t a v a*?

3. Passiivin I partisiipin translatiivia käytetään ilmaisemaan tekoa, jonka alaiseksi jokin joutuu.

Esim. Ministerineuvosto otti asian *k ä s i t e l t ä v ä k s i*. Äiti vietiin sairaalaan *l e i k a t t a v a k s i*. Saimme omenat *s y ö t ä v ä k s i* ~ *s y ö t ä v i k s i*. Hän toi lapsensa äidin *k a s v a t e t t a v a k s i*. Sorruin sormin lainehesen Tuulen *t u u i t e l t a v a k s i*, Aallon *a j e l t a v a k s i* (Kalevala).

4. Aktiivin I partisiipin monikon essiiviä omistusliitteellisenä o l l a verbin yhteydessä käytetään ilmaisemaan, että puhuja tai kirjoittaja katsoo partisiipin mainitseman tekemisen luulotelluksi, teeskennellyksi.

Esim. Hän on *o l e v i n a n s a* viisas. Hän oli kovin *o l e v i n a a n* (= ylpeili). Älä ole *o l e v i n a s i*! Unessa olin *n ä k e v i n ä n i* isä vainajani. Olen *m u i s t e l e v i n a n i*, että äitini sen minulle sanoi. Tyttö oli *o t t a v i n a a n* lääkettä. Ainahan hän oli *j o t a k i n t e k e v i n ä ä n*.

5. Aktiivin tai passiivin II partisiipin translatiivi *t u l l a* verbin yhteydessä ilmoittaa usein, että partisiipi-

pin ilmaisema tekeminen on tapahtunut satunnaisesti, ikään-
kuin vahingossa ja tahattomasti.

Esim. Tulin s a n o n e e k s i liian pahasti. Hän tu-
li k e r t o n e e k s i asiasta sivullisillekin. Hän oli
tullut l u v a n n e e k s i tytölle, että auttaisi häntä.
Väitellessä tuli molemmin puolin k ä y t e t y k s i liian
jyrkkiä sanoja. Siinä tuli t e h d y k s i paha virhe.

6. Passiivin II partisiipin translatiivi o l l a ver-
bin yhteydessä ilmaisee usein merkityksen 'onnistua esteistä,
vaikeuksista huolimatta jonkin joksikin tekemisessä'.

Esim. Tuskin hän sai sen s a n o t u k s i , kun puhe-
lin soi. Saitko o t e t u k s i roskan silmästä? En saa
n u k u t u k s i hyttysiltä. Ankaran ponnistelun jälkeen
saatiin matkustajat p e l a s t e t u k s i ~ p e l a s -
t e t u i k s i .

Myös aktiivin II partisiipin translatiivilla on tällai-
nen merkitys, vaikka lievempänä.

Esim. Tuskin hän sai sen s a n o n e e k s i , niin
hän läksi.

LAUSEENVASTIKKEISTA

Partisiippirakenne

Sivulause:

Partisiippirakenne:

1) Aktiivi:

Kuulin, että pioneerit ovat leirillä.

Luulen, että ylioppilaatkin matkustivat ~ ovat matkustaneet leirille.

Pelkäsin, että pojat olivat menneet kotiin.

Uskon, että olen terve.

He huomasivat, että olivat erehtyneet tiestä.

Kuulin pioneerien olevan leirillä.

Luulen ylioppilaidenkin matkustaneen leirille.

Pelkäsin poikien menneen kotiin.

Uskon olevani terve.

He huomasivat erehtyneensä tiestä.

2) Passiivi:

Kolhoosin puheenjohtaja väitti, että piakkoin lähdetään metsään.

Poika sanoi, että eilen saatiin paljon kaloja.

Kolhoosin puheenjohtaja väitti piakkoin lähdetään metsään.

Poika sanoi eilen saadun paljon kaloja.

Partisiippirakennetta käytetään e t t ä konjunktiolla alkavan objektina olevan sivulauseen asemesta. Silloin I partisiippi ilmaisee predikaattiverbin suhteen samanaikaista tekemistä, II partisiippi aikaisempaa.

Partisiippirakenteessa on predikaatin vastikkeena partiisiipin yksikön päätteellinen akkusatiivi.

Sivulauseen subjektin tilalla on partisiippirakenteessa vastaava sana genetiivissä tai partitiivissa, esim. Huomasin lapsen leikkivän. Kuulen lintujen laulavan (= että linnut laulavat). Näen lunta satavan (= että lunta sataa). Jos subjektina on sama persoona kuin hallitsevassa lauseessa, on sen tilalla partisiippimuotoon liittyvä possessiivisuffiksi, esim. Käsitimme pääsemme mukaan (=että me-pääsemme mukaan). Poika uskoi niin sanoneensa (= että oli sanonut niin).

Partisiippirakenne voi liittyä vain transitivisiin huomaamista, ajattelemista tai sanomista merkitseviin verbeihin, esim. aavistaa, ajatella, arvata, arvellaa, edellyttää, ennustaa, epäillä, esittää, haluta, havaita, huomata, huutaa, ilmaista, ilmoittaa, katsoa, kertoa, kuvitella, kuulla, käsitteää, lausua, luvata, luulla, mainita, muistaa, muistutella, myöntää, nähdä, näyttää, odottaa, olettaa, osoittaa, pelätä, sanoa, selittää, tahtoa, tietää, toivoa, tuntea, uneksia, uskoa, valehdella, valittaa, väittää, ymmärtää.

Temporaalirakenne

Sivulause:

Temporaalirakenne:

I

Kun aikuiset työskentelevät, niin lapset auttavat heitä usein.

Aikuisten työssä kannellessä lapset auttavat heitä usein.

Kun poika keräsi puita rannalla, hän huomasi lähestyvän veneen.

Kerätessään puita rannalla poika huomasi lähestyvän veneen.

Kun saavuimme kotiin, oli jo pimeä.

Saapuessamme kotiin oli jo pimeä.

Lapset istuivat hiljaa, kun sinä kerroit satuja.

Lapset istuivat hiljaa sinun kertoessasi satuja.

Kun oli vaadittu, niin oli maksettu.

Vaadittaessa oli maksettu.

I temporaalirakennetta käytetään temporaalisen kun konjunktiolla alkavan sivulauseen asemesta. Silloin II infinitiivi (tavallisimmin inessiivissä) ilmaisee samanaikaista tekemistä kuin predikaatti. Sivulauseen subjektin tilalla on vastaavan sanan genetiivi tai infinitiiviin liittyvä possessiivisuffiksi.

II

Sivulause:

Temporaalirakenne:

Kun kesä on tullut, palaavat muuttolinnut.

Kesän tultua palaavat muuttolinnot.

Kun vieraat
olivat lähteneet,
ryhdyin heti työhön.

Tulkaa, kun olette
syöneet.

Isä sammutti valkean, kun
olimme nukahtaneet.

Kun on kylvet-
ty, mennään nukkumaan.

Vieraiden läh-
dettyä ryhdyin heti
työhön.

Tulkaa syötyä-
ne!

Isä sammutti valkean
nukahdettuamme.

Kylvettyä men-
nään nukkumaan.

Myös II temporaalirakennetta käytetään temporaalisen
kun konjunktiolla alkavan sivulauseen asemesta. Silloin
passiivin II partisiipin partitiivi ilmaisee aikaisempaa te-
kemistä kuin predikaatti. Sivulauseen subjektin tilalla on
vastaavan sanan genetiivi tai partisiippiin liittyvä posses-
siivisuffiksi.

F i n a a l i r a k e n n e

Sivulause:

Tulin luoksesi, että
antaisiin sinulle tämän
kirjan.

Poika jouksee, että
ehtisi ajoissa luennolle.

Hän meni klubille, että
lukisi sanomalehtiä.

He kiirehtivät, jotta
pääsisivät kotiin
ennen iltaa.

Finaalirakenne:

Tulin luoksesi antaak-
seni sinulle tämän kirjan.

Poika jouksee ehtiäk-
seen ajoissa luennolle.

Hän meni klubille lü-
keäkseen sanomaleh-
tiä.

He kiirehtivät pääs-
täkseen kotiin ennen
iltaa.

I infinitiivin pitempää muotoa käytetään että
(~ jotta) konjunktiolla alkavan finaalisin (tarkoitusta
ilmaisevan) sivulauseen asemesta. Sivulauseen subjektia kor-
vaa silloin infinitiivin omistusliite.

H u o m a u t u s . Milloin lauseenvastike, joka edustaa sivulausetta, on lauseen keskellä tai lopussa, käytetään usein selvyuden vuoksi pilkkua. Esim. Minun nuorempi sisareni, kuultuaan asian, aivan säteili iloa. Jos lauseenvastike aloittaa lauseen, ei pilkkua käytetä. Esim. Kuultuaan asian nuorempi sisareni aivan säteili iloa.

S i s ä l l y s

Alkusanat	3
Käytettyjä lähteitä	4
LAUSEENJÄSENISTÄ	5
Predikatiivi	5
Objekti	6
Attribuutti	9
NOMINIEN KÄYTTÖ LAUSEESSA	11
Luvuista	11
S i j o j e n k ä y t t ö	13
Genetiivi	13
Partitiivi	14
Sisäpaikallissijoista	17
Illatiivi	19
Elatiivi	21
Ulkopaikallissijoista	22
Allatiivi	23
Adessiivi	24
Ablatiivi	25
Essiivi	27
Translatiivi	28
Abessiivi	30
Komitatiivi	31
Instruktiivi	32
VERBIEN KÄYTTÖ LAUSEESSA	34
Passiivista	34
I n f i n i t t i m u o d o i s t a	34
I infinitiivi	34

II infinitiivi	36
III infinitiivi	37
IV infinitiivi	39
Partisiipit	40
Lauseenvastikkeista	42
Partisiippirakenne	42
Temporaalirakenne	44
Finaalirakenne	45

Hind 6 kop.

